

Pensions in the EU

Published: 24.01.2021.

Pensijas ES

Persona, uz kuru attiecas (EEK) Regulas par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu, pārvietojoties ES/EEZ teritorijā, nezaudē savas tiesības uz sociālo drošību. Ja persona vēlas doties dzīvot uz citu dalībvalsti vai īslaicīgi tur pastrādāt, tad tā nezaudēs Latvijā veiktās iemaksas un līdz ar to arī tiesības uz sociālajiem pakalpojumiem.

Katrai dalībvalstij ir savas tiesību normas, kas tiek piemērotas tiesību noteikšanā uz pensiju, piemēram, gan attiecībā uz iemaksu likmēm, pensionēšanās vecumu, gan nepieciešamo apdrošināšanas stāžu un citiem nosacījumiem.

Visu ES/EEZ dalībvalstu dažādo sociālo apdrošināšanas sistēmu koordinēšanai ir izstrādātas speciālas likuma normas. No 2010.gada 1.maija tiek piemērota jauna *Regula Nr.883/2004 par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu* (turpmāk – Regula Nr.883/2004), kas aizstāj iepriekšējo *Regulu Nr.1408/71 par sociālā nodrošinājuma sistēmu piemērošanu darbiniekiem un viņu ģimenēm, kas pārvietojas Kopienā* (turpmāk – Regula Nr.1408/71). Savukārt īstenošanas *Regula Nr.987/2009, ar ko nosaka īstenošanas kārtību Regulai Nr.883/2004* (turpmāk – Regula Nr.987/2009) aizstāj iepriekšējo īstenošanas *Regulu Nr.574/72, ar kuru nosaka īstenošanas kārtību Regulai Nr.1408/71* (turpmāk – Regula Nr.574/72).

Regula Nr.883/2004 attiecas uz ES/EEZ dalībvalstu piederīgajiem, bezvalstniekiem, bēgļiem, kuri dzīvo dalībvalstī, un, kuri ir pakļauti vai bijuši pakļauti vienas vai vairāku dalībvalstu tiesību aktiem, kā arī uz viņu ģimenes locekļiem un viņu apgādību zaudējušām personām.

No 2011.gada 1.janvāra Regula Nr.883/2004 attiecas arī uz trešo valstu valstspiederīgajiem, kā arī viņu ģimeņu locekļiem un apgādnieku zaudējušiem tuviniekiem, ja vien viņi likumīgi dzīvo dalībvalsts teritorijā un nav saistīti tikai ar vienu dalībvalsti.

KĀ NOSAKA TIESĪBAS UN KĀ APRĒKINA

Vecuma pensija un izdienas pensija

Ja personai tiesības uz Latvijas vecuma vai izdienas pensiju rodas, ņemot vērā tikai Latvijas apdrošināšanas periodus, pensiju aprēķina saskaņā ar nacionālajām tiesību normām. Ja Latvijas apdrošināšanas periods nav pietiekams, lai rastos tiesības saņemt Latvijas vecuma pensiju, tad tiesību noteikšanā ņem vērā arī citu ES/EEZ dalībvalstu apdrošināšanas periodus, bet pensiju aprēķina, ņemot vērā tikai Latvijā uzkrāto pensijas kapitālu.

[Pensionēšanās vecums](#) ES/EEZ dalībvalstīs ir atšķirīgs, līdz ar to iespējams, ka pensiju par apdrošināšanas periodiem vienā dalībvalstī var piešķirt agrāk, nekā citā.

Apgādnieka zaudējuma pensija

Ja personai tiesības uz apgādnieka zaudējuma pensiju rodas, ņemot vērā tikai Latvijas apdrošināšanas stāžu, tad pensiju aprēķina saskaņā ar nacionālajām tiesību normām. Ja Latvijas apdrošināšanas periods nav pietiekams, lai rastos tiesības saņemt Latvijas apgādnieka zaudējuma pensiju, tad tiesību noteikšanā ņem vērā arī mirušā apgādnieka citu ES/EEZ dalībvalstu apdrošināšanas periodus, bet pensiju aprēķina, ņemot vērā tikai mirušā apgādnieka Latvijas pensijas kapitālu.

Invaliditātes pensija

Ja personai tiesības uz Latvijas I un II grupas invaliditātes pensiju rodas, ņemot vērā tikai Latvijas apdrošināšanas periodus, tad pensiju aprēķina saskaņā ar nacionālajām tiesību normām. Ja Latvijas apdrošināšanas periods nav pietiekams, lai rastos tiesības saņemt Latvijas I un II grupas invaliditātes pensiju, tad tiesību noteikšanā ņem vērā arī citu ES/EEZ dalībvalstu apdrošināšanas periodus. Gadījumos, ja persona ir bijusi apdrošināta invaliditātei piecu gadu laikā pirms invaliditātes noteikšanas Latvijā, pensiju aprēķina, ņemot vērā tikai Latvijas apdrošināšanas periodu un apdrošināšanas iemaksu algu. Savukārt, ja persona piecu gadu laikā pirms invaliditātes noteikšanas nav bijusi apdrošināta Latvijā, tad pensijas apmēru nosaka, aprēķinot proporcionālo daļu, atbilstoši Latvijas apdrošināšanas perioda un kopējā ES/EEZ dalībvalstu apdrošināšanas perioda attiecībai.

Ja personai noteikta III invaliditātes grupa, tad tiesības saņemt Latvijas invaliditātes pensiju ir atkarīgas no tā, kāda veida tiesību aktiem (A vai B), persona ir bijusi pakļauta citā ES/EEZ dalībvalstī. Ja tie būs bijuši A veida tiesību akti, tad invaliditātes pensiju piešķirs tikai tā ES/EEZ dalībvalsts, kuras tiesību aktiem persona būs bijusi pakļauta invaliditātes (darbnespējas) iestāšanās brīdī. Ja persona bijusi pakļauta B veida tiesību aktiem, tad pensiju piešķir katra iesaistītā ES/EEZ dalībvalsts, nosakot tiesības un saskaņā ar nacionālajām tiesību normām vai summējot apdrošināšanas periodus.

Nepilna gada apdrošināšanas periodi

Regula Nr.883/2004 paredz, ka valstij nav pienākums piešķirt pensiju par nepilna gada apdrošināšanas periodu. Tomēr, ja ir Latvijas nepilna gada apdrošināšanas periods pēc 1996.gada 1.janvāra, tad var tikt piešķirta Latvijas vecuma pensija vai apgādnieka zaudējuma pensija par Latvijas pensijas kapitālu, ja tiesības uz pensiju rodas visu ES/EEZ dalībvalstu apdrošināšanas periodu summēšanas rezultātā. Tāpat tiesību noteikšanā uz Latvijas pensiju var ņemt vērā arī nepilna gada apdrošināšanas periodu citā ES/EEZ dalībvalstī.

Lēmuma paziņošanas un apstrīdēšanas kārtība

Regula Nr.987/2009 paredz, ka katra ES/EEZ dalībvalsts iestāde savu pieņemto lēmumu paziņo pašam prasītājam. Lēmumā norāda apstrīdēšanas termiņu. Ja tas ir lēmums par pensijas atteikšanu, tad norāda arī atteikuma iemeslu. Savukārt tad, kad dzīvesvietas valsts iestāde no citām dalībvalstu iestādēm ir saņēmusi informāciju par visiem pieņemtajiem lēmumiem, personai nosūta lēmumu kopsavilkumu. Līdz ar to lēmuma apstrīdēšanas tiesības personai rodas divreiz – gan saņemot lēmumu no konkrētās dalībvalsts iestādes, gan saņemot lēmumu kopsavilkumu.

KĀ PIEPRASA

Pensijas pieprasījums personai ir jāiesniedz savas dzīvesvietas kompetentajai iestādei. Ja persona pastāvīgi dzīvo Latvijā, tad pieprasījumu var iesniegt jebkurā VSAA nodaļā. Savukārt, ja persona pastāvīgi dzīvo citā ES/EEZ dalībvalstī, tad Latvijas pensijas pieprasījumu iesniedz attiecīgās dalībvalsts kompetentajā iestādē, kura to pārsūtīs VSAA.

Iesniedzot pensijas pieprasījumu, personai ir jāpievieno apdrošināšanas stāžu apliecinājošie dokumenti, kā arī jānorāda darba un tam pielīdzinātie periodi visās ES/EEZ dalībvalstīs. Šim nolūkam persona aizpilda veidlapu E207 (Sertifikāts par apdrošinātas personas apdrošināšanas vēsturi).

Pensijas pieprasījums, kurš iesniegts vienas ES/EEZ dalībvalsts kompetentajā iestādē, tiek pārsūtīts izskatīšanai arī citu ES/EEZ dalībvalstu kompetentajām iestādēm, kur persona ir bijusi apdrošināta. Lai pieņemtu lēmumu par pensiju, iestādes apmainās ar nepieciešamo informāciju.

KĀ IZMAKSĀ

Ja pensijas pieprasītājs:

dzīvo ES/EEZ dalībvalstī, tad piešķirto Latvijas pensiju, izmaksā uz pensijas pieprasījumā norādīto bankas kontu dzīvesvietas valstī.

vēlas izbraukt uz pastāvīgu dzīvi citā ES/EEZ dalībvalstī, tad var pieprasīt piešķirtās pensijas eksportu uz jauno dzīvesvietu. Tādā gadījumā pieprasījums pensijas eksportam jāiesniedz jebkurā VSAA nodaļā, VSAA Starptautisko pakalpojumu nodaļā vai dzīvesvietas kompetentajā iestādē. Iesniegumā jānorāda bankas konta rekvizīti: bankas nosaukums, bankas adrese, BIC/SWIFT kods, IBAN konta numurs.

jau ir izbraucis uz pastāvīgu dzīvesvietu ārvalstī un vēlas, lai Latvijā piešķirtā pensija tiktu izmaksāta turpmāk, tad iepriekš minētais pieprasījums jānosūta pa pastu vai jāiesniedz ar pilnvarotās personas starpniecību, tam pievienojot klāt ne agrāk kā mēnesi pirms iesniegšanas dienas sagatavotu notariālu apliecinājumu, ka pensijas saņēmējs ir dzīvs.

Lai nodrošinātu pensijas izmaksu arī turpmāk, tad minētie dokumenti VSAA ir jāiesniedz katru gadu periodā no 1.oktobra līdz 15.decembrim.

Ja persona izbrauc uz pastāvīgu dzīvi kādā no Eiropas Savienības un Eiropas Ekonomiskās zonas dalībvalstīm, vai arī, ja VSAA rīcībā nav informāciju par personas pastāvīgo dzīvesvietu, tad, lai turpinātu saņemt piemaksu pie pensijas, VSAA nodaļai ir jāsaņem informācija par personas dzīvesvietu.

SAISTĪTIE PAKALPOJUMI

Pensiju 2.līmeņa kapitāla izmantošana

Vecuma pensija

Dokumentu par apdrošināšanas stāžu iesniegšana